

Носок С. І.,
студентка ІІ курсу магістратури, гр. МСРп-191
Коленіченко Т. І.,
канд. пед. наук, доцент
Національний університет «Чернігівська політехніка»
(Чернігів, Україна)

ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ЛЮДЕЙ ПОХИЛОГО ВІКУ В УМОВАХ ТЕРИТОРІАЛЬНОГО ЦЕНТРУ

Однією з глобальних проблем, яка сьогодні стоїть перед людством – є проблема значного постаріння населення планети. Кожного року відсоток людей похилого віку серед населення нашої країни збільшується, що і призводить до того, що процес демографічного старіння набуває свого загострення і створює виклик, який постає перед суспільством – пошук нових форм та методів роботи з людьми похилого віку, що відповідали б та задовольняли потреби даної категорії населення.

Починаючи з 1991 р. Організація Об'єднаних Націй розпочинає розробляти та розширювати правила соціальної політики щодо людей похилого віку. Проаналізувавши Мадридський міжнародний план дій з питань старіння (2002 р), нами було визначено важливі шляхи світової спільноти щодо участі літніх людей в житті соціуму. До пріоритетних напрямів роботи з людьми похилого віку віднесено: створення умов для покращення здоров'я і покращення життєдіяльності в літньому віці; створення сприятливих умов, які сприяють особистісному розвитку людини похилого віку впродовж усього життя [3]. Визначені пріоритетні напрями у роботі з людьми похилого віку стали поштовхом до пошуку інноваційних форм роботи з людьми похилого віку та розроблення механізмів їх соціалізації.

Відтак, важливим аспектом вивчення проблеми соціалізації людей похилого віку є роль соціального середовища. Науковці, П. Бергер, Т. Лукман, Дж. Мід, Е. Еріксон [1] вивчали закономірності соціалізації як механізму включення особистості в життєдіяльність суспільства. Вчені стверджували, що процес соціалізації лежить в основі розуміння багатьох явищ та процесів, що впливають на життєдіяльність людини в соціумі, що знаходить своє відображення на взаємодії людини із суспільством протягом всього життя. Досліджуючи процес соціалізації людини похилого віку в умовах територіального центру, ми можемо стверджувати, що важливу роль в процесі соціалізації відіграє правильно організоване фахівцями центру соціальне середовище, яке і визначає успішність процесу соціалізації літньої людини.

Мета статті – проаналізувати поняття «соціалізації» людей похилого віку та визначити особливості соціалізації людей похилого віку в умовах територіального центру.

Варто проаналізувати дефініцію поняття «соціалізація». Науковці з різних галузей науки аналізуючи поняття «соціалізація» визначали, що це складний і довготривалий процес включення людини в модель соціальних

відносин, як результат активної взаємодії її з оточенням. Дана взаємодія дозволяє особистості засвоїти моделі поведінки, соціальні норми та цінності, що є необхідними для її соціалізації у суспільстві [2]. Під системою соціальних зав'язків ми розуміємо соціальні зв'язки, які утворюються в територіальному центрі з метою соціалізації людей похилого віку.

Особливість процесу соціалізації людей похилого віку визначається характером середовища територіального центру. Зміни, які відбуваються в суспільстві створюють нові норми життєдіяльності людей похилого віку, а відтак видозмінюються умови для творчої самореалізації літньої людини.

З метою виявлення основних потреб людини похилого віку, ми провели дослідження в якому взяло участь 25 респондентів. Досліджуючи потреби людей похилого віку, ми використали авторську анкету.

За результатами проведеного дослідження нами виявлено, що потребу у спілкуванні відчувають 44% респондентів; потребу у самореалізації 25%; потребу у приналежності до соціального середовища – 13%; потребу бути корисним суспільству - 18% респондентів. Відтак, аналізуючи результати проведеного дослідження, ми з'ясували, що важливими аспектами соціалізації літніх людей є створення в територіальних центрах умов, які би повністю відповідали потребам людей похилого віку.

Вивчаючи проблему соціалізації людей старшого віку, варто звернути увагу на основні напрями роботи вищезазначеного закладу. В структурі Територіальних центрів, відповідно до напрямів їх роботи, існують відділення денного перебування. До основних завдань даного відділення відносяться: психологічна підтримка людей похилого віку в аспекті їх адаптації; створення умов для соціалізації людей похилого віку; соціальні послуги, які сприяють елімінації обмежень життєдіяльності; розробка превентивних заходів, які спрямовані на запобігання виникненню захворювань у літніх людей; створення заходів, які сприяють відновленню втрачених навичок та форм поведінки в соціумі; розвитку різносторонніх інтересів людей похилого віку та створення умов для проведення змістовного дозвілля.

Відтак, особливістю соціалізації людей похилого віку, які є підопічними територіального центру, є те, що соціалізація включає в себе соціальну адаптацію. Важливими аспектами соціальної адаптації, в площині соціалізації людей похилого віку, є: надання послуг консультативного змісту; адвокація інтересів людей старшого віку; соціальна профілактика негативних явищ життєдіяльності літніх людей; надання інформаційних послуг щодо їх соціального захисту; надання освітніх послуг в рамках функціонування університету третього віку; організація заходів, які сприяють повсякденній зайнятості; організація клубів за інтересами та заходів активного відпочинку;

Відтак, варто підсумувати, що вищезазначені напрями роботи відділення денного перебування, які функціонують в територіальних центрах, дозволяють фахівцям соціальної роботи створити сприятливі умови для успішного процесу соціалізації літніх людей.

Список використаних джерел

1. Володіна К.О. Основні теоретичні концепції аналізу самоідентифікації. *Вісник*

Львівського університету. Серія соціологічна. 2014. Випуск 8. С. 105–114.

2. *Загальна соціологія. Навч. посіб. Київ. Професіонал. 2004. 592 с.*

3. *Report of the United Nations Secretary-General "Major developments in the area of ageing since the Second World Assembly on Ageing", E/CN.5/2007/7. – URL: <http://www.unis.unvienna.org/unis/pressrels/2007/unisinf>. (дата звернення 23.10.2020).*

Пась О.М.,

студент II курсу магістратури, гр. МСРп-191

Науковий керівник – Захаріна М.І., канд. філос. наук

Національний університет «Чернігівська політехніка» (м. Чернігів, Україна)

ОСНОВНІ НАПРЯМКИ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ З НЕБЛАГОПОЛУЧНОЮ РОДИНОЮ

Актуальність теми та постановка проблеми. Складна соціально-економічна ситуація в Україні, військові події на Сході нашої країни призводять до загострення стресових ситуацій та докорінно змінюють спосіб життя переважної частини українських родин. Особливої гостроти набуває проблема нормального функціонування українських сімей.

За визначенням І.Трубавіної [4], сім'я - це соціально-педагогічний інститут та особлива соціальна система, яка входить до складу суспільства та включає в себе інші системи; це невелика соціальна група, початковий контактний союз. Визначальними ознаками родини є шлюбні, міжпоколінні, кровні зв'язки між членами сім'ї; родинні почуття, почуття безпеки, захищеності, любові, пошани; спільне ведення господарства та сумісне проживання членів родини; присутність певних функцій у суспільстві (видів життєдіяльності сім'ї), прав та обов'язків сім'ї у соціумі та прав всіх членів сім'ї в родині, обов'язків членів родини щодо один одного та відповідальність перед соціумом за своїх учасників.

Родину можна розглядати як систему, що реалізує ряд важливих соціальних функцій, а саме: репродуктивну, виховну, соціалізуючу, психотерапевтичну, економічну та інші.

В науковій літературі виділяють благополучні та неблагополучні родини. Так, благополучною називають сім'ю, яка відповідально виконує свої основні функції та задовольняє основні потреби кожного члена сім'ї [1].

В неблагополучній родині задоволення потреб порушене, що негативно впливає на всі сфери життєдіяльності, а також перешкоджає реалізації особистісного потенціалу окремих членів родини.

Поділ родин на благополучні та неблагополучні використовується з метою підкреслення конкретних факторів, що обумовлюють порушення життєдіяльності сім'ї, наприклад, низький рівень матеріального забезпечення, конфліктність у стосунках між родичами, наявність кризової ситуації тощо.

Класифікація критеріїв, які визначають благополучність та соціально-психологічне здоров'я сім'ї була розроблена Всесвітньою організацією